

Podstawy Ekonomii

**Wykład nr 6 dla studentów
Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej**

dr n.ekon. mgr inż. Jarosław Wojciechowski

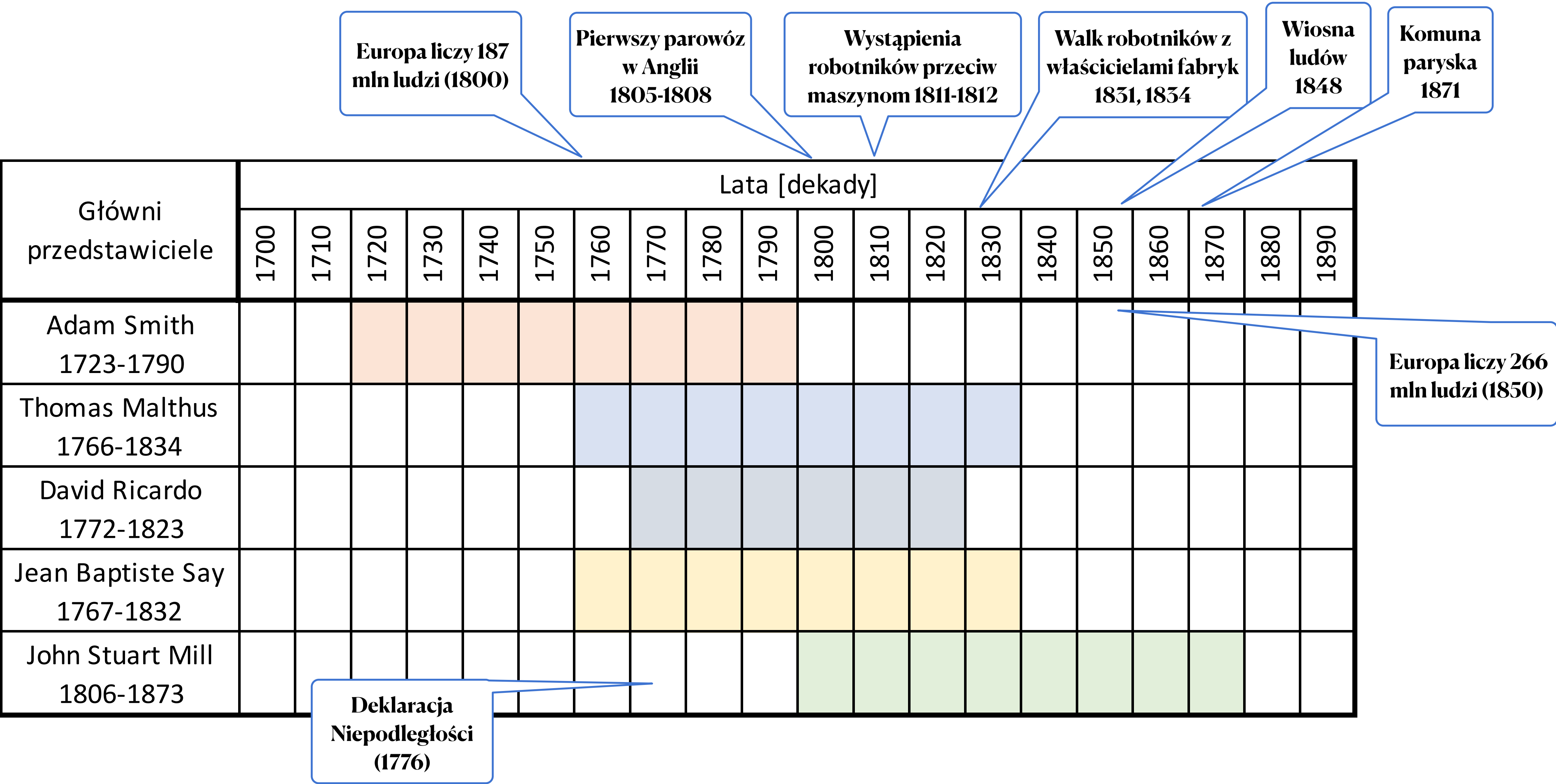
Wykład 6. Rewolucja marginalistyczna

Powstanie ekonomii neoklasycznej

- Twórcy rewolucji marginalistycznej
 - William Stanley Jevons
 - Carl Menger
 - Leon Walras
- Istota podejścia marginalistycznego
- Konsekwencje dla dalszego rozwoju ekonomii

Ekonomiści klasyczni

Kontekst historyczny

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

WPROWADZENIE - Najważniejsze publikacje

- William Stanley Jevons (1835 - 1882)
 - Teoria ekonomii politycznej - 1871
- Carl Menger (1840 - 1921)
 - Zasady ekonomii - 1871
- Leon Walras (1834 - 1910)
 - Elementy czystej ekonomii - 1874

William Stanley
Jevons

Carl Menger

Leon Walras

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

WPROWADZENIE - Rozwój szkół

Autor głównej koncepcji	Podział geograficzny	Podział ze względu na metodę badawczą
William Stanley Jevons	Szkoła anglo-amerykańska	Neoklasyczna
Leon Walras	Szkoła lozańska	Matematyczna
Carl Menger	Szkoła austriacka	Psychologiczna

William Stanley Jevons

Carl Menger

Leon Walras

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

William Stanley Jevons (1835 - 1882)

William Stanley
Jevons

- Syn kupca
- Brytyjski logik i ekonomista (również metodolog nauki)
- Wykładał:
 - logikę, filozofię moralną i ekonomię w Owens College w Manchester (1866-1875)
 - profesor ekonomii w University College London (1875-1880)
- Zaadaptował tezy Benthama
- Ekonomia opiera się na kilku pozorni prostych pojęciach (użyteczności, bogactwa, wartości dóbr, pracy ziemii i kapitału - ale muszone być starannie zdefiniowane!
- Ekonomia jest nauką matematyczna, gdyż o obszarze zainteresowania jest pojęcie ilości, badania w kategoriach „większy-mniejszy”, możliwe jest formowanie praw i zasad
- Podstawą jest teoria użyteczności krańcowej, z której wyprowadza teorię wymiany

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

William Stanley Jevons (1835 - 1882)

William Stanley
Jevons

- Opublikowane dzieła:
 - Uwagi o ogólnej matematycznej teorii ekonomii politycznej (napisana w 1862, 1866)
 - Poważny spadek wartości złota (1863)
 - Pure Logic, or the science of quality apart from quantity (1863)
 - Problem węgla (1863)
 - Logika (1870)
 - Teoria ekonomii politycznej (1871)
 - Zasady nauki (1874)
 - Ekonomia polityczna (1881)
 - Przyczynek do studium periodycznych wahań handlu (napisana w 1882) (1884)

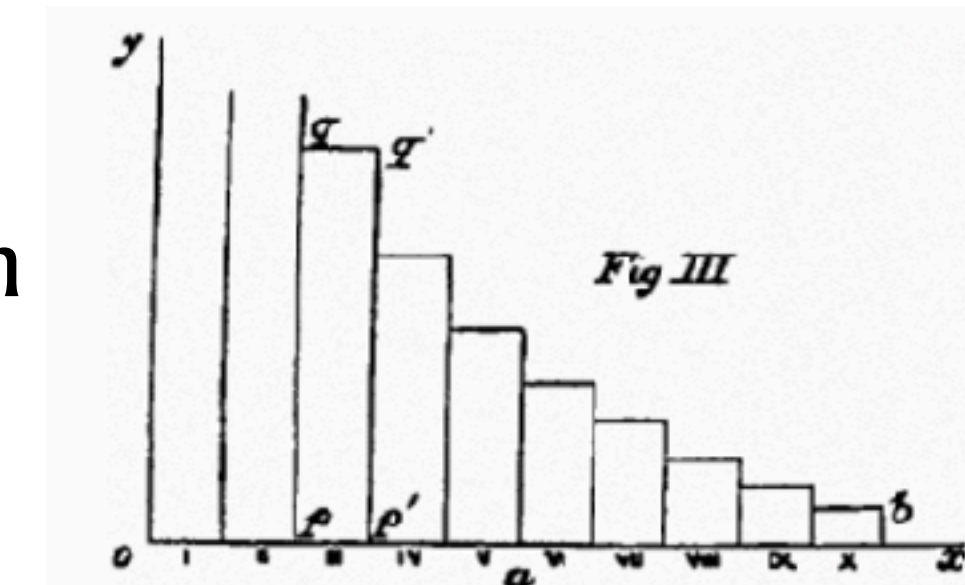
REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

William Stanley Jevons (1835 - 1882)

William Stanley Jevons

- Link: <https://oll.libertyfund.org/title/jevons-the-theory-of-political-economy>
- Trzy postulaty Jevonsa:
 - Stopień użyteczności zmienia się wraz z ilością dobra i spada wraz ze wzrostem ilości dobra
 - Jeśli użyteczność $u=f(x)$, to użyteczność krańcowa jest jej pochodną du/dx
 - Alokacji zasobów, czyli optymalnego rozdziału dóbr pomiędzy różne zastosowania
 - Krańcowa użyteczność porcji dobra podzielonego między różne zastosowania muszą być sobie równe $du_1/dx=du_2/dy$
- Obojętności, czyli w warunkach wolnej konkurencji nie mogą występować dwie ceny na ten sam towar
- W ujęciu matematycznym, dla dóbr x i y , odpowiada to formule: $dy/dx=y/x$
- Zapasy dóbr x i y są wymieniane w tej samej relacji co ich krańcowe jednostki

Let the line ox be used as a measure of the quantity of food, and let it be divided into ten equal parts to correspond to the ten portions of food mentioned above. Upon these equal lines are constructed rectangles, and the area of each rectangle may be assumed to represent the utility of the increment of food corresponding to its base. Thus the utility of the last increment is small, being proportional to the small rectangle on x . As we approach towards o , each increment bears a larger rectangle, that standing upon III being the largest complete rectangle. The utility of the next increment, II, is undefined, as also that of I, since these portions of food would be indispensable to life, and their utility, therefore, infinitely great.

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

William Stanley Jevons (1835 - 1882)

William Stanley Jevons

as in another. Let Du^1 , Du^2 , be the increments of utility, which might arise respectively from consuming an increment of commodity in the two different ways. When the distribution is completed, we ought to have D;

$$\Delta u_1 = \Delta u_2 ;$$

or at the limit we have the equation

$$\frac{du_1}{dx} = \frac{du_2}{dy},$$

which is true when x, y are respectively equal to x^1, y^1 . We must, in other words, have the *final degrees of utility* in the two uses equal.

imagining m to be constantly increased, so that, at the limit, even an infinitely small part of x must be exchanged for an infinitely small part of y , in the same ratio as the whole quantities. This result we may express by stating that the increments concerned in the process of exchange must obey the equation

$$\frac{dy}{dx} = \frac{y}{x}.$$

The use which we shall make of this equation will be seen in the next section.

Popular Expression of Meaning.	Scientific Expression.	Dimensions.
(1) Value in use	Total Utility	MU.
(2) Esteem, or Urgency of Desire for more	Final Degree of Utility	U.
(3) Purchasing Power	Ratio of Exchange	M0.

Uwaga!

Jevons na określenie użyteczności krańcowej stosował pojęcie:

- Terminal utility
- Final degree of utility

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

William Stanley Jevons (1835 - 1882)

William Stanley
Jevons

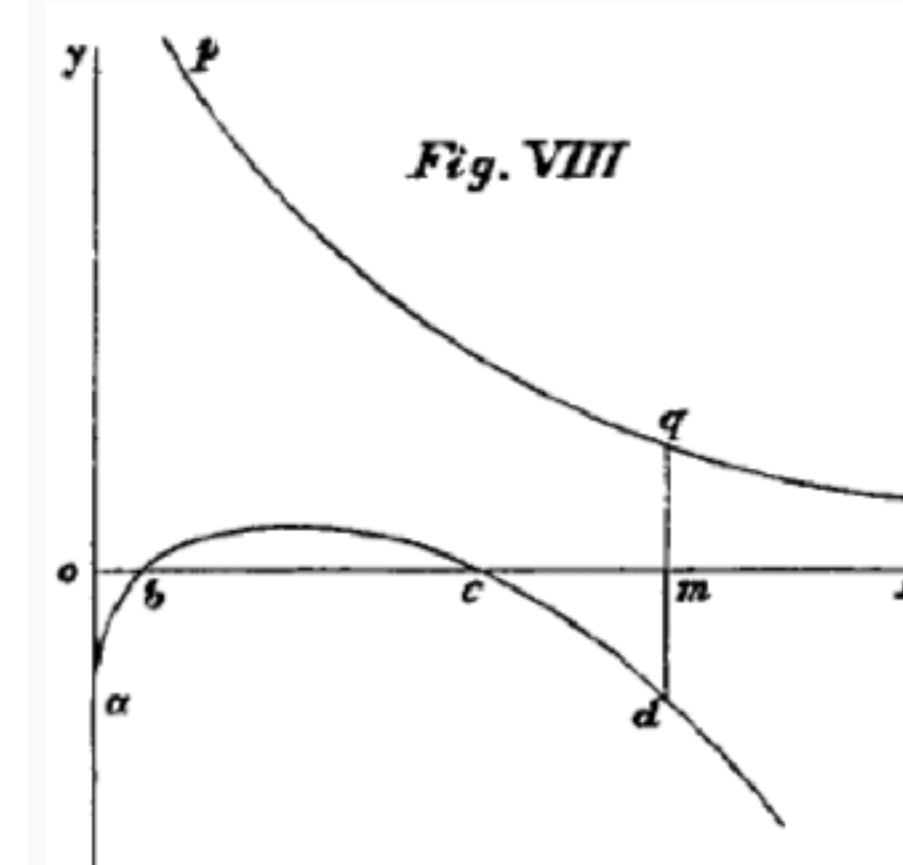
- Jevons odrzuca teorię wartości opartej na pracy:
 - Koszty wytwarzania są subiektywne, jako przykrość z powstrzymania się od konsumpcji
 - Koszt produkcji wyznacza podaż, która określa stopień użyteczności, a ten określa wartość wymienną
- Pozyskiwaniu dóbr towarzyszą jednocześnie przykrość i zadowolenie
 - Użyteczność płacy realnej ma tendencję malejącą
 - Pracy robotnika (dniówce) towarzyszy początkowa przykrość, następnie okres przyjemności i dalej kolejny wzrost przykrości
 - Optimum przypada w punkcie zrównania się zadowolenia i przykrości

Cost of production determines supply.

Supply determines final degree of utility.

Final degree of utility determines value.

We may at the same time represent the degree of utility of the produce by some such curve as pq , the amount of produce being measured along the line ox . Agreeably to the theory of utility, already given, the curve shows that, the larger the wages earned, the less is the pleasure derived from a further increment.

There will, of necessity, be some point m such that $qm = dm$, that is to say, such that the pleasure gained is exactly equal to the labour endured. Now, if we pass the least beyond this point, a balance of pain

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Leon Walras (1834 - 1910)

Leon Walras

„Stan czystej konkurencyjnej równowagi w kilku rundach wymiany gwarantuje maksimum satysfakcji wszystkim uczestniczącym stronom”

Joseph Schumpeter

- Ekonomista francuski, profesor Uniwersytetu w Lozannie (1870–1892)
- Twórca teorii równowagi ogólnej
 - Zadanie ekonomii to badanie relacji między popytem a podażą przy cenie, która zapewnia ich równość i prowadzi do ustalenia się równowagi
 - Produkcja jest funkcją popytu, popyt zaś (w danym czasie) — jest funkcją ceny
- Elementy czystej ekonomii (Éléments d'économie politique pure) (1874)
 - Na określenie użyteczności krańcowej stosował określenia rareté zapożyczone od Jego ojca Auguste Walrasa (choć w trochę innym znaczeniu)
 - Walras (w pierwszym wydaniu) zdefiniował rareté bardzo technicznie, jako „pochodna efektywnej [tj. całkowitej] użyteczności w odniesieniu do posiadanej ilości”

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Leon Walras (1834 - 1910)

Leon Walras

- Podział ekonomii:
 - Ekonomia polityczna stosowana, której przedmiotem badań jest produkcja i stosunek ludzi do dóbr (ekonomia normatywna)
 - Ekonomia społeczna, badająca proces podziału bogactwa i relacje gospodarcze w społeczeństwie (ekonomia normatywna)
 - Ekonomia polityczna czysta, mająca charakter ilościowy, a której przedmiotem badań jest proces wymiany (ekonomia pozytywna, bazuje na matematyce)
- W badaniach stosuje ujęcie statyczne, pożądanym jest stan równowagi procesów i systemów gospodarczych

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Leon Walras (1834 - 1910)

Leon Walras

- Jakie cechy ma użyteczność wg. Walrasa?
 - nie odrzuca terminu ojca ani nie uwalnia się od pierwotnej koncepcji ojca odnoszącej się do wartości
 - W artykule „Principe d’une théorie mathématique de l’échange” (1873) zdefiniuje użyteczność krańcową (rareté) jako „intensywność ostatniego niedostatku zaspokojonego przez posiadaną ilość” (l’intensité du dernier besoin satisfait par une quantité possédée).
 - Istnieje związek rareté, czyli „użyteczności krańcowej”, z indywidualnymi funkcjami popytu
 - Można zatem ustalić związek przyczynowy między rareté a wartością wymiany
- Wyraźnie widać wpływ mechaniki newtonowskiej
- Tłumaczenie oryginalnej pracy Walrasa:
 - https://fr-wikisource-org.translate.goog/wiki/Principe_d'une_théorie_mathématique_de_l'échange?_x_tr_sl=fr&_x_tr_tl=pl&_x_tr_hl=pl&_x_tr_pto=wapp

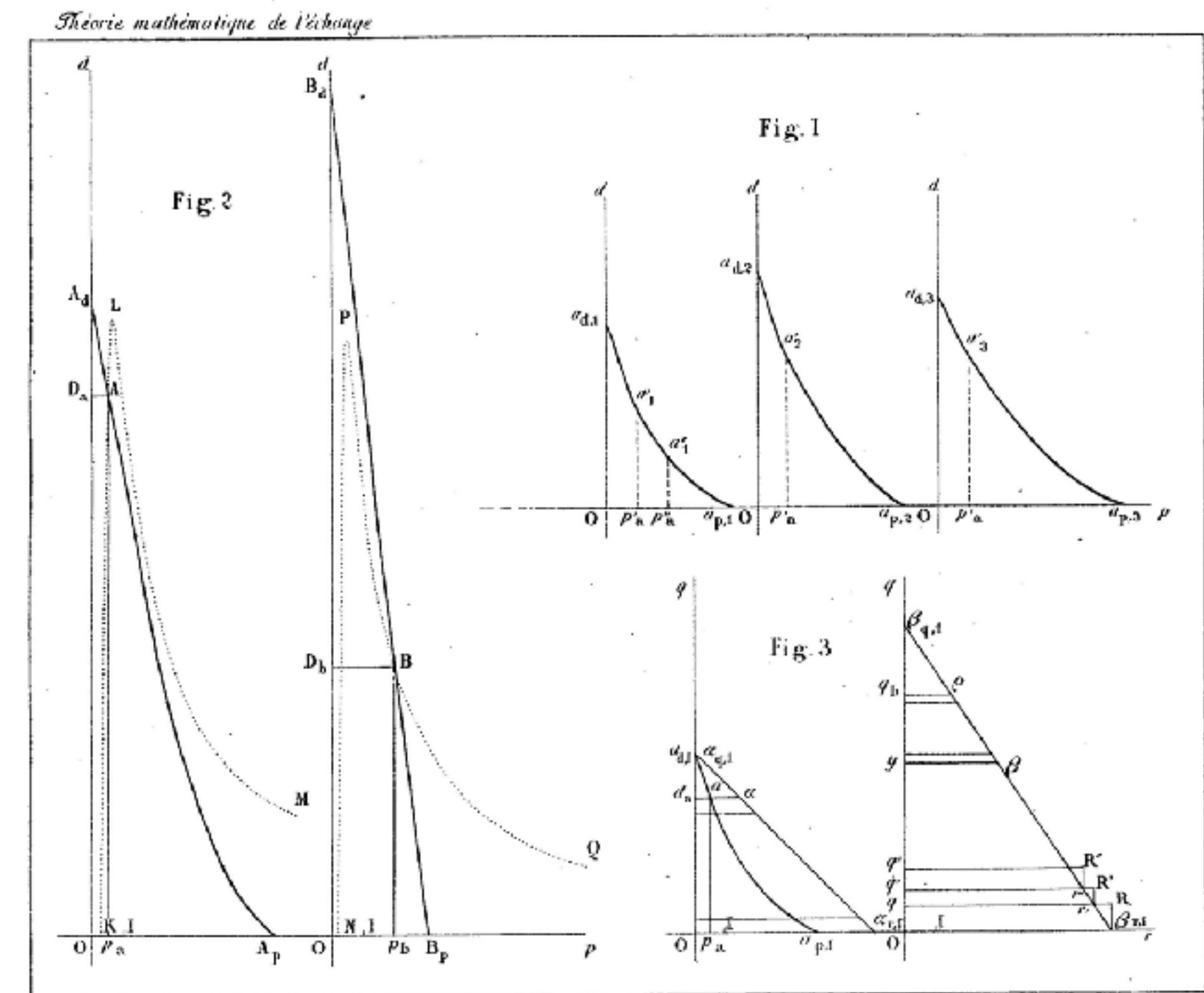
REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Leon Walras (1834 - 1910)

Leon Walras

Wydaje się, że w tym miejscu zdecydowanie opuszczam pole nauki i wkraczam w obszar elementów nieobliczalnych; Mam nadzieję pokazać, że tak nie jest. Z dwóch elementów, które właśnie wymieniłem, pierwszy jest całkowicie zauważalny: jest to ilość każdego towaru posiadanego przez każdego przewoźnika. Prawdę mówiąc, istnieje jeszcze inny, który nie pozostaje ani z przestrzenią, ani z czasem w bezpośrednim i wymiernym związku: jest to użyteczność każdego z dwóch towarów. Na pierwszy rzut oka wydaje się więc, że z tego powodu musieliśmy się zatrzymać. Ale nie: ta okoliczność, która w oczywisty sposób sprzeciwiałaby się jakimukolwiek zastosowaniu numerycznemu, w żaden sposób nie stoi w sprzeczności z czystym i prostym wyrażeniem matematycznym. W fizyce i mechanice do obliczeń uwzględniane są na przykład takie elementy, jak masy, których również nie można bezpośrednio zmierzyć. Zastosujmy ten sam proces. Załóżmy na chwilę, że użyteczność można zmierzyć bezpośrednio, a będziemy mogli uzyskać dokładny i matematyczny rachunek jej wpływu, wraz z posiadaną ilością, na krzywe popytu, a w konsekwencji na ceny.

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Leon Walras (1834 - 1910)

Leon Walras

Zatem: — Wymiana dwóch towarów między nimi na rynku regulowanym przez wolną konkurencję jest operacją, dzięki której wszyscy posiadacze jednego lub drugiego towaru uzyskują w największym stopniu zaspokojenie swoich potrzeb, zgodnie z warunkiem przekazania towaru które sprzedają, oraz otrzymania kupowanego przez siebie towaru w jednakowej i wspólnej proporcji.

Według teorii mojego zmarłego ojca i mistrza przyczyną wartości wymiennej jest użyteczność krańcowa (rareté). Ujawnił ją już w 1831 r. w swoim dziele pt.: O naturze bogactwa i pochodzeniu wartości , a nadal ją wspierał w Pamiętniku o pochodzeniu wartości wymiennej , który przeczytał w tym miejscu we wrześniu 1849 r., oraz który znajduje się w zbiorach dzieł Akademii. Mój ojciec zdefiniował niedobór (rareté) poprzez podwójny warunek użyteczności i ograniczenia ilościowego. A teraz chciałbym zauważyć: tak zdefiniowana rzadkość jest ściśle mylona z rzadkością taką, jaką tu mamy, czyli z intensywnością zaspokojenia ostatniej potrzeby. W istocie żadna ostatnia potrzeba nie mogłaby zostać zaspokojona, gdyby nie istniała potrzeba, gdyby towar nie miał ani użyteczności rozszerzenia, ani użyteczności intensywności, gdyby był bezużyteczny . A intensywność ostatniej zaspokojonej potrzeby byłaby równa zeru, gdyby towar, mający ponadto krzywą użyteczności, istniał w ilości większej niż użyteczność rozszerzenia, gdyby jego ilość była nieograniczona. Moja rzadkość (użyteczność krańcowa) jest zatem taka sama jak rzadkość mojego ojca. Co więcej, jest ona pojmowana jako wielkość matematyczna i że wartość wymienna nie tylko koniecznie za nią podąża i jej towarzyszy, ale z konieczności jest na niej mierzona. Jeżeli matematycznie wykazano, że rzadkość i wartość wymienna są dwoma zjawiskami towarzyszącymi i proporcjonalnymi, to można matematycznie wykazać, że rzadkość (rareté) jest przyczyną wartości wymiennej.

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Leon Walras (1834 - 1910)

Leon Walras

- Podsumowanie:
 - Walras udowodnił matematycznie, że niewidzialna ręka rynku Smitha jest prawdą
 - Model równowagi ogólnej jest krytykowany za statyczność i formalizm
 - Udowodnił zasadność zasad leseferyzmu z punktu widzenia wydajności i sprawiedliwości
 - Na przykładzie symulacji procesu aukcji (franc. tatonnement - szukania po omacku) pokazał sposób zmiany cen pod wpływem zmian popytu i podaży, w konsekwencji bez „centralnego kierownictwa” system rynkowy oparty na serii prób i błędów osiąga stan maksymalizacji zaspokojenia potrzeb
 - Nazywał siebie „naukowym socjalistom”, jednak martwił się o brak dostatecznej konkurencyjności rynków (popierał interwencje rządu zmierzające do zapewnienie większej konkurencyjności - ziemia i monopole naturalne należy znacjonalizować i wydzierżawić prywatnym podmiotom
 - Podatki są z zasady niesprawiedliwe, mają charakter konfiskaty
 - Za życie nie odniósł sukcesu, mówił że w Jego życiu są 2 okresy: „pierwszy, gdy byłem szalony drugi, kiedy wszyscy, dokonywali moich odkryć przede mną”

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

„Można bezpiecznie powiedzieć, że żadna książka od czasów Zasad Ricardo nie wywarła tak znaczącego wpływu na rozwój ekonomii jak Gruntsätze Mengera - nie wykluczając nawet pełnej świetnych pomysłów, ale zbyt aforystycznej książki Jevonsa czy pracy Walrasa, którą niestety bardzo ciężko się czyta

Knut Wickell (szwedzki ekonomista 1851-1926)

- Na czym polegał pionierski wkład Carla Mengera?
 - Po raz pierwszy systematycznie zastosował nowe podejście do teorii wartości i cen
 - Zakwestionował paradygmat Ricardo
 - Jevonsa Teoria ekonomii politycznej nie znajdowała należytego uznania w Wielkiej Brytanii (dalej silny wpływ Ricardo)
 - System opracowany przez Walrasa był na tyle skomplikowany matematycznie, że wręcz odstraszał (uznanie zdobył dopiero w XX w.)
 - To właśnie Menger wywarł największy wpływ na zmianę paradygmatu wartości i cen w ekonomii

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- Kim był Carl Menger?
 - Urodził się w Nowym Sączu, ojciec był prawnikiem, a matka córką bogatego kupca
 - Studiował w Wiedniu prawo i nauki polityczne (1859-1860)
 - Uzyskał tytuł doktora na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1867)
 - Pracował jako dziennikarz odpowiedzialny za obszar ogólne pojętej ekonomii (w tym giełdy)
 - Po publikacji Zasad ekonomii został tzw. privatdocentem (1871)
 - Powołany na stanowisko profesora Uniwersytetu w Wiedniu (1873)
 - Został korepetytorem arcyksięcia Rudolfa (1876)
 - Rezygnuje z kierowni prestiżową katedrą w 1903 po skandalu (nieformalny związek z Harmine Andermann z którego urodził się syn Karl - matematyk - konstrukcja kostki Mengera) (1903)
 - Poświęca się nowej wersji Zasad ekonomii - ale jako perfekcjonista nie ukończył go, a jednocześnie nie zgadzał się na dodruk pierwszego wydania i jego tłumaczenie

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- Na czym polegało jego przełomowe podejście?
 - Karl Menge pisze, że celem Jego ojca było zastąpienie modelu klasycznego nowym podejściem teoretycznym
 - Paradygmat klasyczny (Smith, Ricardo) skupi się wokół pytania w jaki sposób czynniki produkcji biorą udział w produkcji i dystrybucji dóbr
 - Menger wychodzi z innego spojrzenia - rozpoczyna debatę od charakteru dóbr i ich poprawnego zdefiniowania
 - Wg Mengera nie tyle podział pracy stwarza bogactwo, ile wzrost asortymentu, koszyka, swego rodzaju spektrum dostępnych dóbr i usług oraz tendencja do poprawy ich jakości

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- W rozdziale pierwszym Ogólna teoria dóbr pojawia się podział na:
 - Dobra pierwszego rzędu (dobra konsumpcyjne, finalne), czyli te które „bezpośrednio zaspokajają ludzkie potrzeby” (np. chleb, odzież itd.). Ostatecznym celem produkcji jest zawsze zaspokojenie ludzkich potrzeb poprzez tworzenie coraz lepszych i tańszych dóbr
 - Dobra drugiego rzędu, czyli dobra produkcyjne w fazie wytwarzania (np. mąka, tkanina itd.)
 - Dobra trzeciego rzędu, czyli dobra produkcyjne potrzebne do produkcji dóbr drugiego rzędu (np. Zboże, bawełna itd.)
- Menger uogólnił podejście:
 - Finalne dobra konsumpcyjne, to dobra niższego rzędu
 - Dobra w procesie produkcji, to dobra wyższego rzędu
- Kolejny podział dóbr, w zależności od ich ilości:
 - Dostępność przekracza ilość konieczną do zaspokojenia ludzkich potrzeb - dobra nieekonomiczne
 - Dostępność nie wystarcza do zaspokojenia potrzeb (wymagają podjęcia działania) - dobra ekonomiczne

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- Mengerowe prawo imputacji:
 - Definicyjnie nie jest tożsame z obecnym znaczeniem Imputacji, jako sztuczne wstawienie pewnych wartości do tabeli danych. Na ogół imputacja jest wykonywana w celu usunięcia tzw. braków danych, czyli wartości nieznanymi
 - U Mengera zasada ta określa, iż popyt na dobra wyższego rzędu wynika z popytu na odpowiednie dobra niższego rzędu”
 - Udowadnia to na znakomitym przykładzie, stawiając pytanie „Wyobraźmy sobie, że potrzeba bezpośredniej ludzkiej konsumpcji tytoniu znika. Co się wtedy stanie?”
 - Ceny dóbr zawierających tytoń spada do zera (łącznie z już wyprodukowanymi dobrami)
 - Co się stanie z dobrami wyższego rzędu? Liście tytoniu, narzędzia do produkcji papierosów, pracę siły roboczej zatrudnionej w przemyśle tytoniowym? One również utracą całość lub część swojej wartości
 - Wniosek: popyt na dobra wyższego rzędu i w konsekwencji na czynniki produkcji jest uzależniony od finalnego popytu konsumpcyjnego na tytoń
 - Całkowite odwrócenie prawa wartości opartego na pracy (Ricardo, Marks)

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- Mengerowe prawo imputacji:
 - Autor puentuje: „A zatem czynnikiem determinującym wartość dobra nie jest ani ilość pracy lub innych dóbr potrzebnych do jego wyprodukowania, ani ilość niezbędna do jego odtworzenia, lecz raczej skala ważności tych potrzeb, wobec których jesteśmy świadomi uzależnienia od rozporządzania danym dobrem”
 - Inaczej mówiąc: czynnikom produkcji przypisuje się konkretną wartość, ze względu na przyszłą wartość dóbr konsumpcyjnych, do których wytworzenia są niezbędne
 - „Zasada determinacji wartości jest ważna uniwersalnie i w żadnym obszarze ludzkiego gospodarowania nie sposób znaleźć wyjątku od tej zasady”

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- Rozwijając teorię imputacji Menger dochodzi do zasady marginalizmu:
 - Kontynuując przykład z tytoniem, zauważa, że wiele dóbr wyższego rzędu nie powiązanych z przemysłem tytoniowym nie straci całej swej wartości w związku ze brakiem popytu na tytoń: „Ziemia i narzędzia rolnicze używane przy uprawie tytoniu zachowałyby swój charakter dóbr w relacji do innych ludzkich potrzeb”, ergo narzędzia te można wykorzystać do innej produkcji rolnej
- Wartość dóbr wyższego rzędu spadnie, ale wyłącznie do poziomu ich wartości w kolejnym zastosowaniu
- Zasada marginalnej użyteczności mówi, iż wartość poszczególnych dóbr zależy od ich kolejnego najlepszego zastosowania (czyli zastosowania marginalnego, krańcowego)
- Pojawia się zatem w konsekwencji również koszt alternatywny, zgodnie z którym każdy rodzaj działalności ma swój koszt alternatywnego zastosowania
- WNIOSEK: nie istnieje wartość wewnętrzna dobra (poszukiwał tej miary np. Ricardo), zarówno koszty jak i ceny są subiektywne, nie są stałe i podlegają prawu popytu i podaży
- Niemiecka Szkoła historyczna odrzuciła poglądy Mengera jako „bezużyteczne”

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- Jak rozwiązać paradoks wartości? Klasycy ekonomii nie mogąc poradzić sobie z tym problemem, stworzyli:
 - Wartość użytkową (subiektywną)
 - Wartość wymienną (rynkową)
- Ale jeśli wartość opiera się na pewnym osądzie znaczenie „konkretne” porcji dobra (rzeczy) dla zaspokojenia „konkretnej” potrzeby, to w jaki sposób ten proces się odbywa?
 - Menger zmienia pytanie na: „Które potrzeby [tej osoby] nie zostałyby zaspokojone, gdyby nie posiadała ona tej części zasobu?”
 - Odpowiedź wydaje się już oczywista: Nie zaspokojona zostałaby najmniej pilna potrzeba, jaką zaspokajałaby cała dostępna ilość. Niezależnie od tego którą jednostkę usuwamy (fizycznie z zasobu), podmiot gospodarujący zrezygnuje z zaspokojenia najmniej ważnej z uprzednio zaspokajanych potrzeb
 - Formalnie Menger nigdy nie użył pojęcia „użyteczność krańcowa”

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- Prawo użyteczności dóbr pierwszego rzędu wg Mengera brzmi:
 - „W każdym z poszczególnych przypadków, ze wszystkich aktów zaspokojen zapewnionych przez całość dostępnej ilości dobra, tylko te mające najmniejszą wagę dla gospodarującego człowieka są zależne od posiadania każdej poszczególnej części dobra”
- Co jednak z dobrami wyższych rzędów?
 - „Tak jak w przypadku dóbr pierwszego rzędu, czynnikiem ostatecznie odpowiadającym za wartość dóbr wyższego rzędu jest po prostu waga, jaką przypisujemy potrzebom, jaką przypisujemy potrzebom, o których wiemy że ich zaspokojenie zależy od posiadania dóbr wyższego rzędu”
- Wniosek: koszty produkcji, które są sumą cen zapłaconych za różnego rodzaju dobra wyższe, nie mogą determinować cen dóbr konsumpcyjnych, ponieważ to właśnie one ostatecznie determinują koszty!

REWOLUCJA MARGINALISTYCZNA

Carl Menger (1840 - 1921)

Carl Menger

- Pozostaje do rozwiązania jeszcze jeden problem, co determinuje ceny poszczególnych czynników produkcji? Przecież do produkcji dóbr niższego rzędu potrzeba pewnego wachlarza dóbr wyższego rzędu..
- Natura produkcji wymaga użycia co najmniej dwóch czynników produkcji, ale nie muszą one być łączone w „sztywnych”, jednoznacznie ustalonych proporcjach (jak np. w procesach chemicznych)
- Jeśli wycofany zostanie jedno dobro wyższego rzędu np. nawóz lub środek ochrony roślin z produkcji zboża, to zmniejszy to plony, ale nie doprowadzi do zniszczenia całkowitego plonów
- Zatem, jeśli zmniejszenie ilości nawozu o jedną jednostkę, spowoduje spadek plonów o x jednostek, to wartość tej jednostki nawozu jest dla tego rolnika dokładnie równa użyteczności krańcowej x jednostek ziarna
- „Zakładając, (...) że wszystkie dostępne dobra wyższego rzędu wykorzystywane są w najbardziej efektywny sposób, wartość danej ilości dóbr wyższego rzędu równa jest różnicy w wadze pomiędzy potrzebami, które mogą być zaspokojone dzięki posiadaniu danej ilości dobra wyższego rzędu, których wartość chcemy określić, a tymi, które zostałyby zaspokojone, gdybyśmy nie posiadali tej ilości dóbr”